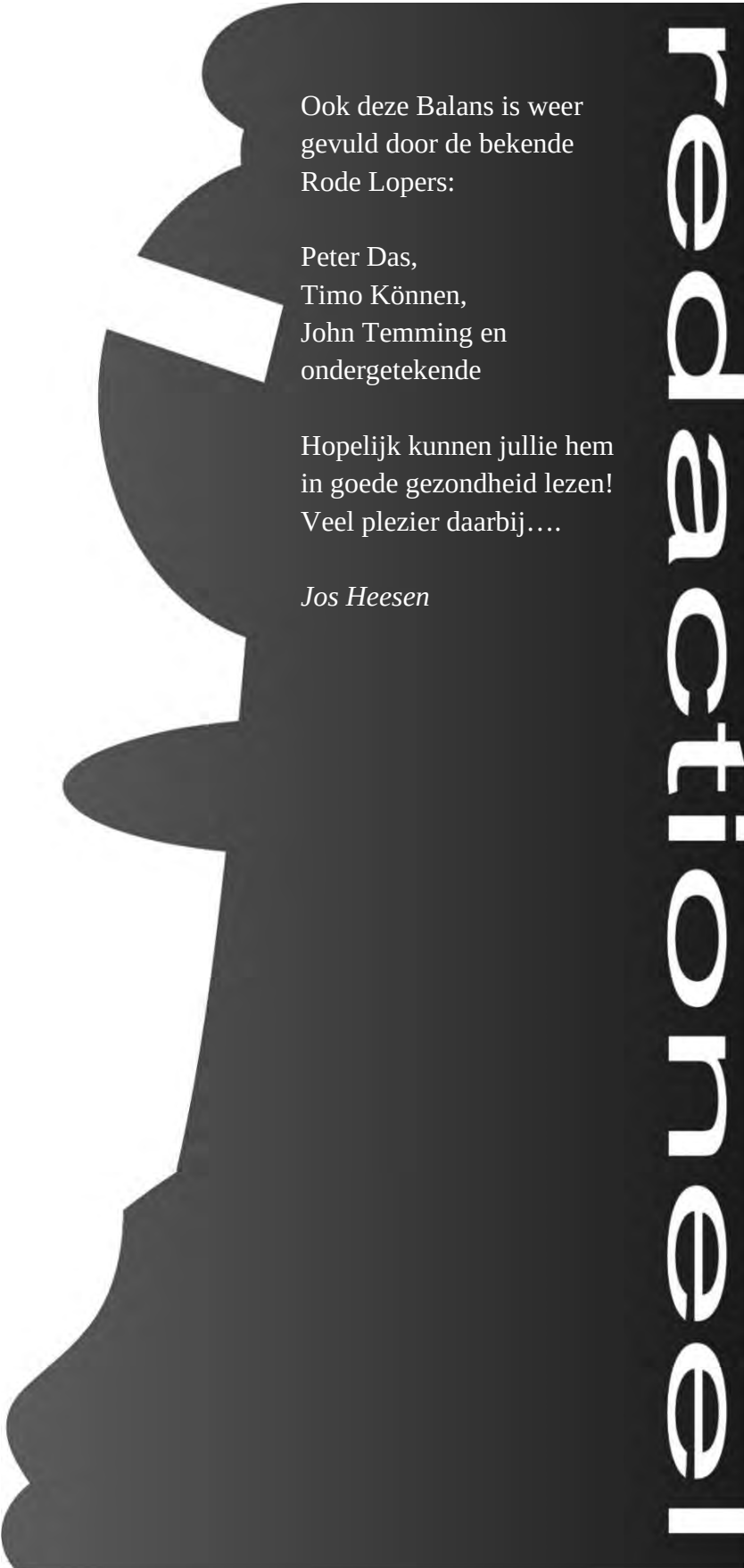

De Balans

Mei 2021 - Jaargang 42 nummer 4

Lente editie

Ook deze Balans is weer
gevuld door de bekende
Rode Lopers:

Peter Das,
Timo Können,
John Temming en
ondergetekende

Hopelijk kunnen jullie hem
in goede gezondheid lezen!
Veel plezier daarbij....

Jos Heesen

Colofon

De Balans is het clubblad van
UCS De Rode Loper en
verschijnt minimaal 4x per jaar.

Kopij kun je sturen naar :
redactie@ucsderodeloper.nl

Redactie :

- Peter Das
- Jos Heesen
- John Temming
- Kees Volkers

Voor meer informatie over
UCS De Rode Loper:
www.ucsderodeloper.nl
waar ook ons forum te vinden is.

UCS De Rode Loper is opgericht
op : **25 november 1930.**

Ereleden van de club zijn :

- Nico van Harten
- Jan Polders.

Inhoud:

• Morphy's Tijdlijn	03
• Top 10 beste schakers	09
• Rode Lopers comb.	13
• De nieuwe stijl	15
• Soeter noch het schaken	21
• Oplossingen	26

Morphy's tijdlijn

Jos Heesen

De serie van dit jaar zal de levensloop van mijn schaakheld, *Paul Morphy*, afzetten tegen de wereldgebeurtenissen van zijn tijd.

In de vorige Balans waren we gebleven bij een 20 jaar oude Morphy (1857). Het jaar 1858 was het jaar van zijn grote successen, cumulerend in de match met Adolph Anderessen. Die successen kwamen al aan bod in een vorige bijdrage over Paul Morphy. In de jaren na 1858 speelde Morphy geen partijen van betekenis meer. Hier zul je dus in zijn column veel blancs zien.

21 jaar oud Paul heeft slechts twee schaakboeken: <i>Chess Studies</i> van Horwitz en Kling uit 1851, en <i>The Chess Tournament: London 1851</i> van Staunton uit 1852. In dat laatste boek schreef hij op de eerste pagina naast Staunton's naam: "<i>and author of some abominable games.</i>" Later geeft hij het boek weg als een cadeau.	1858	Op 11 februari ziet <i>Bernadette</i> te Lourdes Maria voor de eerste keer. <i>Bernadette Soubirous</i>
22 jaar oud <i>Morphy</i> geeft aan dat hij tegen niemand meer wil spelen met minder dan met een voorgift van pion en zet.	1859	Op 24 november publiceert <i>Charles Darwin</i> zijn "<i>On the origin of species</i>".

23 jaar oud	1860	Op 6 november wordt <i>Abraham Lincoln</i> de 16 ^{de} President van de VS.
24 jaar oud Morphy's start met zijn advocatenpraktijk lukt niet echt en de uitbraak van de <i>American Civil War</i> doet er ook geen goed aan. Zijn broer Edward had zich aangesloten bij het leger van de Confederacy, terwijl zijn moeder en zusters naar Parijs emigreerden. In hoeverre Paul Morphy een rol speelde in de Civil War is speculatie. Zijn biograaf David Lawson schrijft "<i>it may be that he was on Beauregard's staff (Confederate Army) for a short while and that he had been seen at Manassas as had been reported</i>"	1861	Op 1 januari verklaart <i>Lincoln</i> slavernij onwettig en de Burgeroorlog begint.
25 jaar oud In October zeilen Charles Maurian en Paul naar Cuba op een Spaanse stoomboot, met als pla om uiteindelijk in 1863 naar Parijs en Paul's familie daar, door te reizen.	1862	Op 25 april verovert de Union (<i>Noord</i>) New Orleans op de Confederatie (<i>Zuid</i>).

26 jaar oud <i>Morphy</i> bezoekt zijn moeder en zussen in Parijs. Volgens <i>Frances Parkinson Keyes</i>, in haar roman <i>The Chessplayers</i>, werd Morphy aldaar ook afgewezen door de vrouw die hij aanbad, want hij was “<i>a mere chessplayer</i>”.	1863	Op 4 juli trekt <i>Confederate General</i> Robert E. Lee zijn troepen terug na verslagen te zijn bij <i>Gettysburg</i>.
27 jaar oud	1864	Op 27 september berooft de bende van <i>Jesse James</i> een trein en vermoorden 150 passagiers.
28 jaar oud	1865	Op 14 april wordt Lincoln dodelijk verwond door <i>John Wilkes Booth</i>.
29 jaar oud	1866	Op 24 juli is <i>Tennessee</i> de eerste <i>Confederate</i> staat die toetreedt tot de <i>Union</i>.
30 jaar oud	1867	Op 18 oktober kopen de VS <i>Alaska</i> van Rusland. Het verkoopbedrag was 7,2 miljoen dollar (nu is de waarde van dat bedrag ongeveer 110 miljoen).
31 jaar oud	1868	De Belgische frietbakker <i>Madame Fritz</i> kondigt in de <i>Bredasche Courant</i> aan, dat zij op de Bredase kermis <i>patat friet</i> zal verkopen. Voor zover bekend introduceert zij daarmee voor het eerst de gefrituurde aardappelreepjes in Nederland.

32 jaar oud <i>Charles Maurian</i> verliest een match van Paul (+2-6=0) met het voorgift van een paard. Bij elkaar zijn er, van de door hen gespeelde partijen, 75 bekend.	1869	Op 5 januari maakt <i>Wilhelm Röntgen</i> de naar hem genoemde straling bekend aan de pers. Op 1 maart ontdekt <i>Antoine Henri Becquerel</i> de radioactiviteit.
33 jaar oud	1870	Op 13 september start de <i>Amstel brouwerij</i>.
34 jaar oud	1871	<i>Aletta Jacobs</i> wordt op 20 april toegelaten als eerste vrouwelijke studente aan de <i>Rijksuniversiteit Groningen</i>, aanvankelijk voor een proefperiode van één jaar, na persoonlijke toestemming van minister <i>Thorbecke</i>.
35 jaar oud	1872	De eerste voetbalwedstrijd tussen landen wordt op 30 november gespeeld. Het <i>Engels voetbalelftal</i> speelt tegen het <i>Schots voetbalelftal</i> met 0-0 gelijk.
36 jaar oud	1873	<i>Levi Strauss</i> en <i>Jacob Davis</i> verkrijgen op 20 mei octrooi op de spijkerbroek.
37 jaar oud	1874	De Wet houdende maatregelen tot het tegengaan van overmatigen arbeid en verwaarloozing van kinderen, beter bekend als het <i>Kinderwetje van Van Houten</i>, wordt op 19 september van kracht.

38 jaar oud	1875	Kapitein <i>Matthew Webb</i> zwemt op 25 augustus als eerste over <i>Het Kanaal</i> . De tocht van Engeland naar Frankrijk kost hem 21 uur en 25 minuten. In de volgende vijftig jaar lukt het slechts vier mannen Webbs prestatie te evenaren. De snelste van deze vier legt in 1923 de afstand af in 16 uur en 33 minuten.
39 jaar oud	1876	<i>Alexander Graham Bell</i> ontvangt op 7 maart patent voor het uitvinden van de telefoon. Drie dagen later spreekt hij in zijn toestel de historische woorden tegen zijn assistent: <i>Mr. Watson, come here. I want to see you.</i>
40 jaar oud	1877	In <i>Wimbledon</i> , een voorstad van Londen, begint op 9 juli het eerste Britse tennistoernooi.
41 jaar oud	1878	Voetbalclub <i>Newton Heath L&YR FC</i> wordt op 25 mei opgericht, later bekend als <i>Manchester United</i> .
42 jaar oud	1879	De Utrechtse (paarden-)tram rijdt voor het eerst op 29 april.
43 jaar oud	1880	<i>Thomas Edison</i> ontvangt octrooi op de gloeilamp.
44 jaar oud	1881	In Amsterdam wordt op 1 juni het eerste Nederlandse openbare telefoonnetwerk in gebruik genomen, er zijn 49 aansluitingen.

45 jaar oud	1882	De Amerikaanse outlaw <i>Jesse James</i> wordt op 3 april doodgeschoten.
46 jaar oud <i>Morphy ontmoet Steinitz op straat in New Orleans. Ze hebben een kort gesprek met elkaar.</i>	1883	In Utrecht wordt op 1 juli de <i>Nederlandsche Vélocipèdisten-Bond</i> opgericht met voorlopig 200 leden.
47 jaar oud Op 10 juli overlijdt Paul Morphy. Volgens het autopsie rapport <i>“Morphy had suffered a stroke brought on by entering cold water after a long walk in the midday heat.”</i>	1884	Er breekt op 1 mei in de VS een staking uit die uiteindelijk het begin van de 8-urige werkdag zal betekenen. Deze dag zal de geschiedenis ingaan als de <i>Dag van de Arbeid</i> en is in vele landen een erkende feestdag. De Nederlandse kroonprins <i>Alexander</i> sterft op 21 juni aan tyfus. Daarmee wordt de vierjarige prinses <i>Wilhelmina</i> troonopvolger. Op 10 augustus schrijft het Friese Statenlid <i>Age Buma</i> een brief aan zijn Overijsselse collega <i>Pieter van Diggelen</i> . Doel is om door deskundig onderzoek een inpolderingsplan voor de <i>Zuiderzee</i> en de <i>Wadden</i> te ontwikkelen. <i>Herman Hollerith</i> patenteert op 23 september zijn mechanische optelmachine.

Het familiegraf van de Morphys op het Saint Louis Cemetery, New Orleans

Top 10 beste schakers aller tijden (2)

John Temming

In deze serie ga ik op zoek naar uiteindelijk mijn 10 beste schakers aller tijden. Met een aantal objectieve criteria waarmee ik de lijst wil onderbouwen en mijn subjectieve mening.

In deze aflevering kijk ik hoe belangrijk het winnen tegenover niet verliezen zich verhoudt.

Winnen

Uiteraard is het in elke sport de bedoeling om te winnen, maar bij een aantal sporten is dat gewoon niet altijd mogelijk omdat de krachtsverhoudingen op dat moment in evenwicht zijn. Zo ook bij schaken. Bij schaken heb je drie types die veel winnen: De aanvallend ingestelde überoptimisten (zoals ikzelf), de logisch denkende counteraars die het eerste type afstraffen (denk ik aan b.v. Mike) en spelers die gewoon ontzettend sterk zijn in de groep waar ze zich bevinden en ook altijd willen winnen (denk ik aan Jan). In de 50 toppers die ik geselecteerd heb denk ik dan aan respectievelijk Larsen, Korchnoi en Fischer. Maar komt dat ook tot uiting in de statistieken?

Naam	W	V	R	Aantal partijen	Winst ratio
Lasker	381	80	177	638	59,72
Aljechin	870	165	437	1472	59,10
Fischer	442	85	245	772	57,25
Steinitz	456	193	148	797	57,21
Fine	280	65	146	491	57,03
Capablanca	377	47	266	690	54,64
Pillsbury	212	91	102	405	52,35
Chigorin	445	267	150	862	51,62
Euwe	824	256	528	1608	51,24
Rubinstein	472	163	293	928	50,86

Emmanuel Lasker

Ook hier vallen een paar zaken op. Op Fischer na zijn het allemaal spelers “uit de oude doos”. De stelling dat het vroeger makkelijker winnen was dan nu lijkt dan ook gerechtvaardigd. De tegenstand lijkt dus duidelijk minder, openingen minder uitgeslepen of waren zelfs

totaal nieuw in die tijd. In deze top 10 vinden we dus 3 optimisten (Chigorin, Steinitz en Pillsbury), 3 logisch ingestelde spelers (Euwe, Fine en Rubinstein) en 4 krachtpatsers van hun era. Spelers van de nieuwere tijd kom je pas tegen op plek 17 (Kasparov 46,62%) en dan, toch wel verrassend, Carlsen op een mooie 25^e plek (40,30%).

Wat ik totaal niet verwacht had, is de klassering van Anand: 46^e met maar 32,93%, net boven erkende remiseschuivers die in de volgende lijst naar boven komen.

Niet verliezen

In het schaken is niet verliezen natuurlijk ook een factor omdat, ondanks dat je niet wint, dan toch een half punt mag tellen. In het volgende overzicht de top 10 van remiseschuivers.

Naam	W	V	R	Aantal partijen	Remise
Andersson	602	237	1488	2327	63,94
Gelfand	567	291	1177	2035	57,84
Kramnik	553	172	965	1690	57,10
Giri	380	144	689	1213	56,80
Ding	244	68	410	722	56,79
Spassky	777	209	1265	2251	56,20
So	336	94	533	963	55,35
Petrosian	714	159	1073	1946	55,14
Anand	675	246	1129	2050	55,07
Aronian	600	246	986	1832	53,82

Ulf Andersson

Hier blijkt Ulf Andersson de absolute koning van de remises met een schandalige 64% en zien we eindelijk de nieuwere generatie in de top terug. Opvallend is toch dat ook in deze lijst vier erkende wereldkampioenen staan. Het is dus mogelijk om dit zonder al te veel strijdlust te bereiken. Spassky had vooral in zijn nadagen er absoluut geen zin meer in, maar Kramnik en Petrosian had ik inderdaad in deze lijst verwacht. Maar er is dus zeker nog hoop voor Giri.

Maar wat nog belangrijker is, is dat je zo min mogelijk verliest, wat in de volgende statistiek terugkomt.

Verlies ratio

Maar wat nog belangrijker is, is dat je zo min mogelijk verliest, wat in de volgende statistiek terugkomt.

Naam	W	V	R	Aantal partijen	Verlies Ratio
Kasparov	731	106	731	1568	6,76
Capablanca	377	47	266	690	6,81
Petrosian	714	159	1073	1946	8,17
Karpov	963	226	1283	2472	9,14
Spassky	777	209	1265	2251	9,28
Ding	244	68	410	722	9,42
So	336	94	533	963	9,76
Keres	1018	206	806	2030	10,15
Kramnik	553	172	965	1690	10,18
Andersson	602	237	1488	2327	10,18

Gary Kasparov

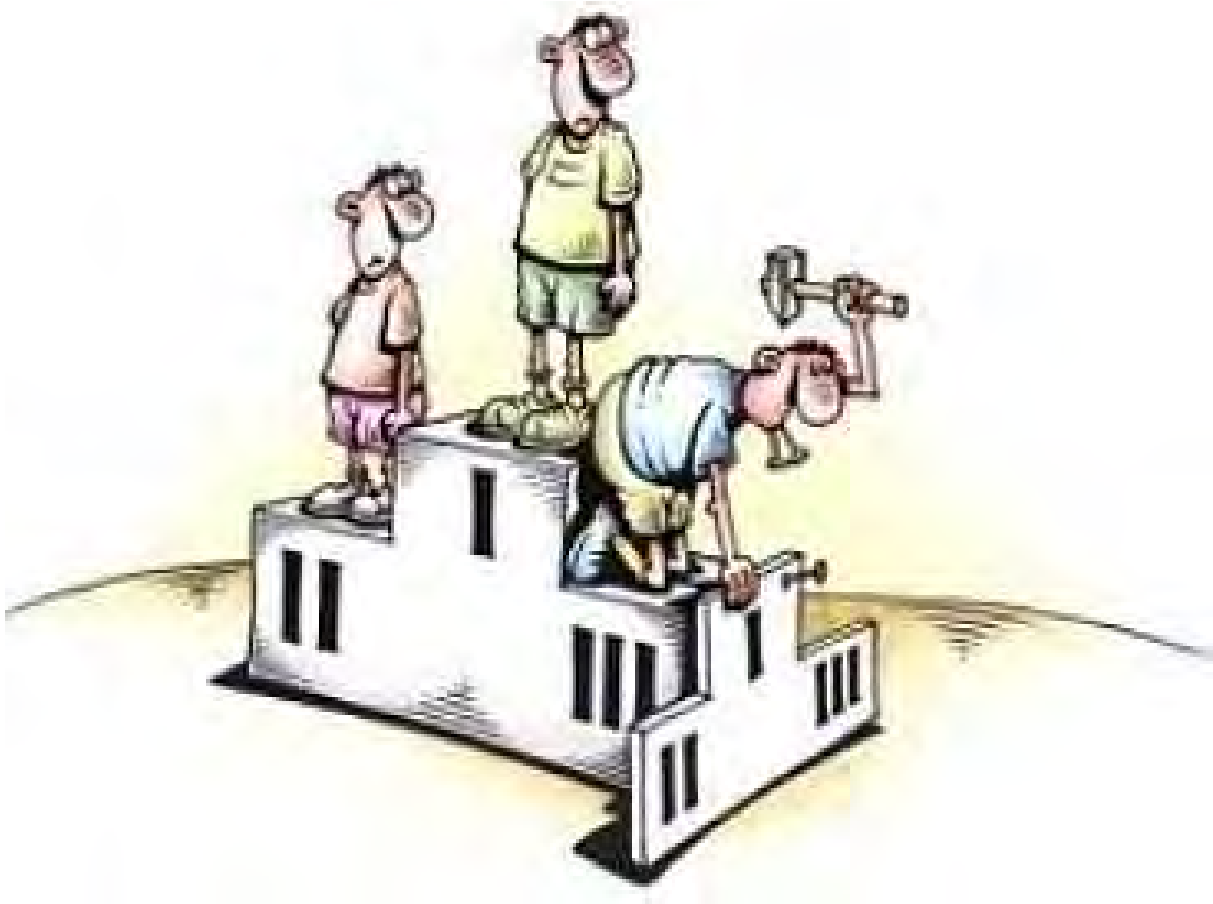
Hier blijkt dat Kasparov en Capablanca (en hun kielzog “Iron Tigran”) met afstand in hun era nagenoeg onverslaanbaar waren. De eerste twee verliezen van elke 100 potjes er dus maar 7, ongekend. Overigens staan Tal en Fischer op nummer 11 en 12 hier. Waarbij ik de mythe wil doorprikken van Tal de absolute aanvaller. Natuurlijk heeft ie ons zeker fantastische partijen nagelaten maar zijn winst ratio ligt nauwelijks boven die van Carlsen of van Carl Schlechter, die in zijn tijd als remisekoning werd beschouwd. Tal verloor weinig en remiseerde best wel veel, zeker met zwart verder op in zijn carrière. Met wit liet hij zijn magie voornamelijk zien bij de relatief zwakkere tegenstanders.

Dat het niet loont om veel te verliezen (of optimist te zijn) zien we onderaan deze lijst met de namen Timman, Tarrasch, Larsen, Bogoljubov, Chigorin en Janowsky. Op Larsen na hebben ze allemaal matches gespeeld voor de wereldtitel, maar zijn nooit wereldkampioen geworden. Larsen was trouwens dichtbij, maar werd met 6-0 door Fischer vermorzeld en was nooit meer de oude. En de anderen waren het dus net niet, blijkt ook uit de statistieken.

Voor de top 10 aller tijden maak ik nu een schifting, 20 spelers blijven over. De 16 wereldkampioenen plus Keres, Rubinstein, Korchnoi en Stein.

In de volgende aflevering wordt o.a. gekeken naar prestaties, tegenstand, dominantie en nog veel meer.

Steinitz	Botwinnik	Fischer	Carlsen
Lasker	Smyslov	Karpov	Keres
Capablanca	Tal	Kasparov	Rubinstein
Aljechin	Petrosian	Kramnik	Korchnoi
Euwe	Spassky	Anand	Stein

Rode Lopers Combineren – aflevering 35

Peter Das

De 35^e aflevering is een allegaartje geworden van mooie combinaties uit de afgelopen maanden. We beginnen met twee mat oefeningen die niet bijzonder moeilijk zijn. Toch laten we nog geregeld relatief eenvoudige winstgangen liggen.

Zo zag ondergetekende het relatief eenvoudige mat in drie in stelling 2 over het hoofd. Dat het een snelschaakpartij betrof, was nauwelijks een excuus, want ik had nog voldoende tijd op de klok.

Het probleem is vaak dat je tijdens een partij niet weet dat je op zoek kunt gaan naar een mat in drie. Bij een opgave in de combinatie-rubriek weet je dat wel. Desalniettemin ontbreekt het soms ook gewoon aan scherpte in de patroonherkenning. En dat is gelukkig te trainen. Onder andere door het oplossen van de zes hiernavolgende stellingen.

Net als in andere afleveringen loopt de moeilijkheidsgraad op van makkelijk naar moeilijk. Deze keer weer vier inzenders! Een evenaring van het record van aflevering 34. Jacco, Timo, Jaap en Jos bedankt!

Heb jij in een van je recente of minder recente partijen een mooie combinatie gespeeld of gezien en vind jij een vermelding in De Balans een hele eer, stuur ze dan met oplossing bij voorkeur in pgn of FEN formaat (een screenshot gaat ook wel lukken) op naar

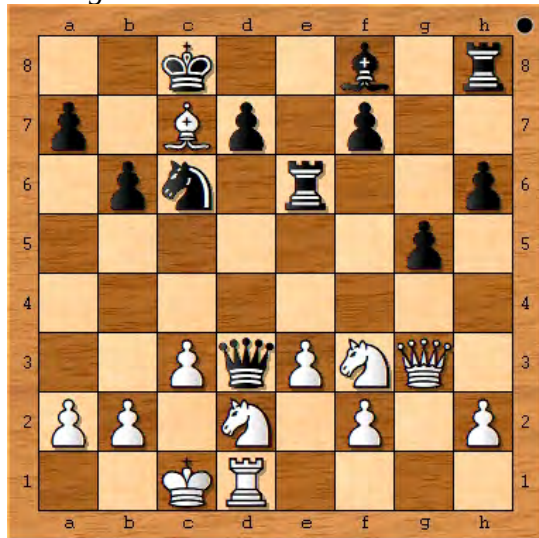
drlcombinaties@gmail.com.

Fragmenten uit internetpartijen zijn ook welkom, mits ze zijn voorzien van naam of *nickname* van tegenstander, type partij (snelschaak, rapid, correspondentie, etc.) en gespeelde datum.

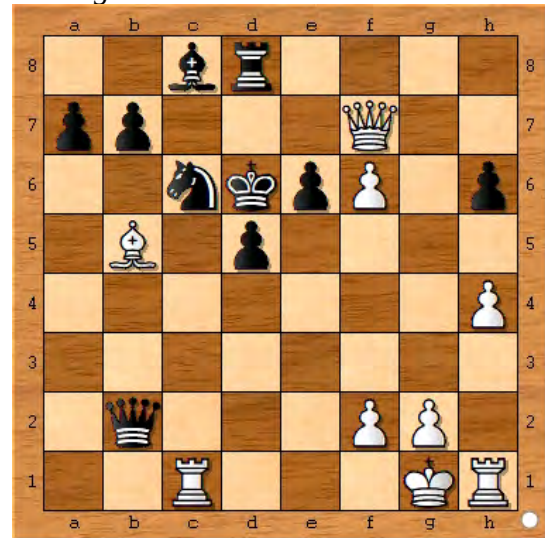
De mooiste ervan worden opgenomen in *Rode Lopers Combineren*.

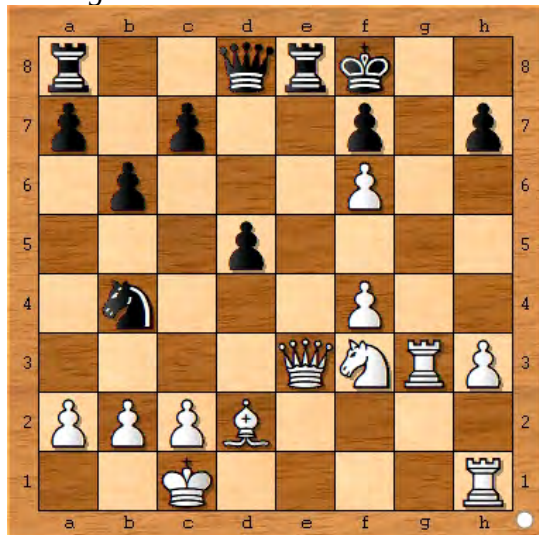
Stelling 1: zwart aan zet

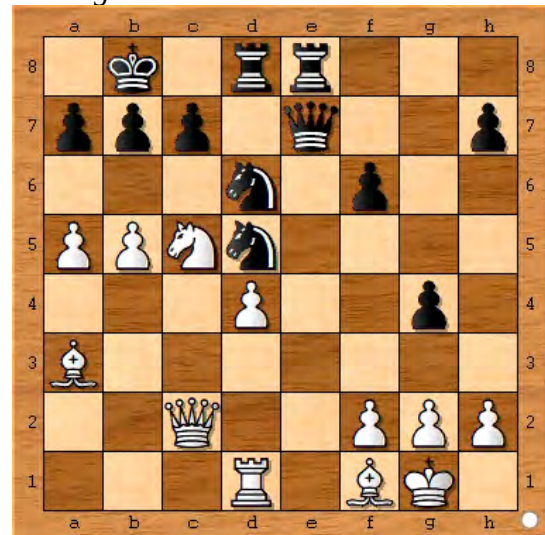
Stelling 4: wit aan zet

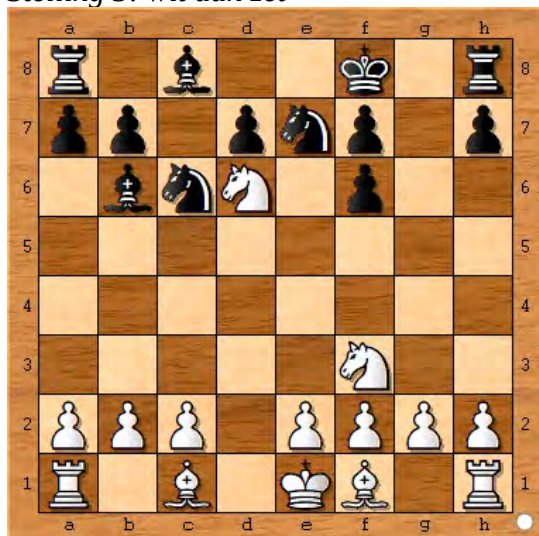
Stelling 2: wit aan zet

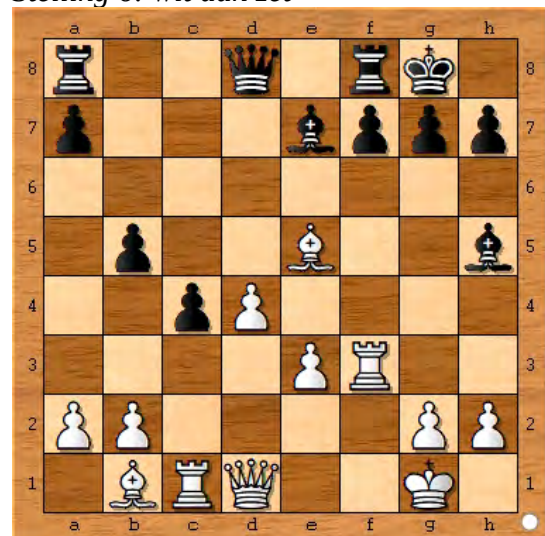
Stelling 5: zwart aan zet

Stelling 3: wit aan zet

Stelling 6: wit aan zet

De Nieuwe Stijl

Mijn corona-correspondentiematch van onbepaalde lengte tegen [REDACTED] blijkt alles van mijn uithoudingsvermogen te eisen. Ik begon met een 0–3-achterstand, dacht toen terug in de wedstrijd te komen, maar moest na een nieuwe reeks ongelukken ontdekken dat ik met 3–9 achterstond.

Het moet wel iets te maken hebben met de openingsexperimenten waar deze match me zo'n goede gelegenheid voor leek. Ik kom er te vaak in slechte stellingen door terecht. Weliswaar experimenteert [REDACTED] net zo veel als ik en gaat het bij hem ook net zo vaak mis, maar zijn onsportieve gedrag maakt dan het verschil: kom *ik* verloren te staan, dan verlies ik gewoon, maar als hij verloren staat wordt het remise of wint hij zelfs nog. Het schijnt dat zijn jaarlijkse drie-kampen met Dennis Nigel en Nigel Dennis op Guernsey [REDACTED] hebben gehard tot een speler die over lijken gaat.

Hoe dan ook, toen ik die 3–9-score zag besloot ik dat het maar even afgelopen moest zijn met experimenteren. De eerste prioriteit was het terugwinnen van

zelfvertrouwen, en dat kon het beste door de openingen te spelen waar ik goed in thuis was. Die verandering van strategie had meteen succes: ik won twee partijen in mijn eigen hardhandige voorkeursstijl.

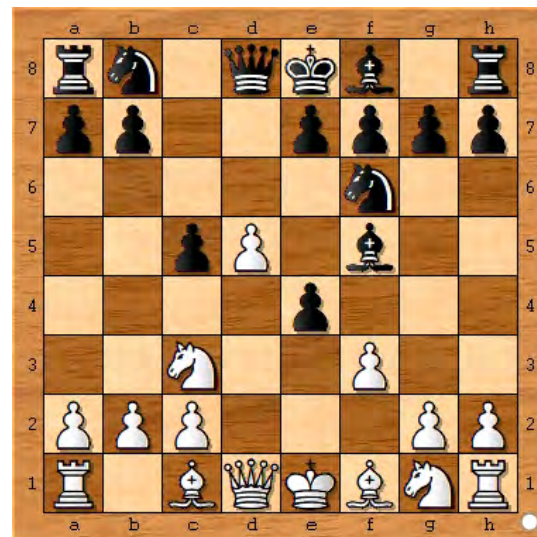
De [REDACTED] stijl, zeg maar. Van de ene partij is een fragment terug te vinden in de combinatierubriek van Peter Das, de andere volgt hieronder.

[REDACTED] – [REDACTED]

Chess.com, 26 februari – 29 maart 2021

1.d4 d5 2.e4 dxe4 3.Pc3 c5 4.d5 Pf6 5.f3 Lf5?

Is vaak goed in het Blackmar-Diemer, maar hier niet.

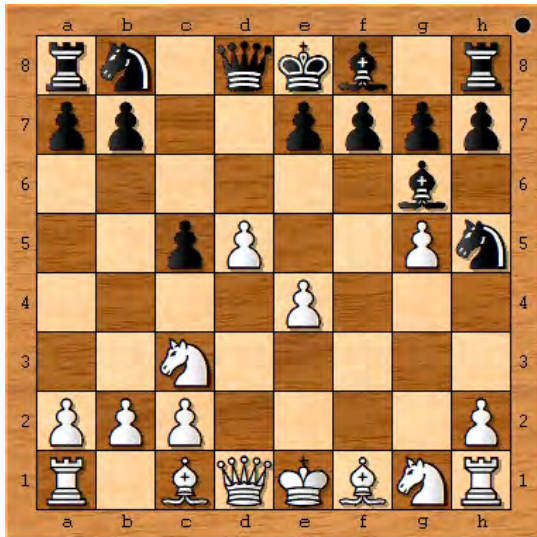

6.g4 Lg6 7.g5 Ph5

Ook na 7...Pfd7 8.fxe4 heeft zwart grote moeite om zich te ontwikkelen en te voorkomen dat wit e5 speelt.

8.fxe4

Dreigt al 9.Le2 met stukwinst.

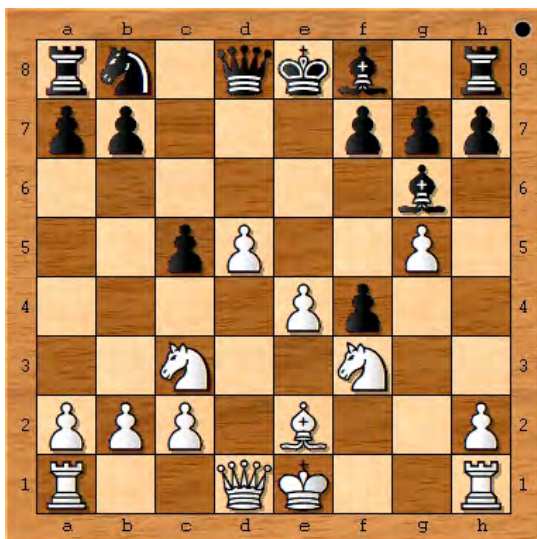
8...e5!?

Zwart verraste me met deze manier om zijn paard te redden. Na de enige andere manier, 8...h6 – om het paard door de toren te laten dekken – 9.e5 staat wit natuurlijk prachtig. Helaas voor zwart is dat na de tekstzet ook zo.

9.Le2 Pf4 10.Lxf4 exf4

Wel jammer van het loperpaar, maar zwart heeft geen centrum meer en een dodelijk zwakke pion op f4.

11.Pf3!

Dit verzekert me ervan dat ik e5 kan spelen. Het rekenmonster gaat liever direct voor het materiaal met 11.Ph3 Ld6 12.Dd2, maar daarna moet wit eerst g5 nog een keer dekken voor hij op f4 kan slaan. Ondertussen heeft zwart op e5 een sterk veld voor zijn paard gekregen en kan hij allerlei tegenacties gaan verzinnen.

11...Le7

Goede raad is al duur, bijvoorbeeld

11...Pd7 12.e5 De7 13.d6! De6

14.Pd5 met winst. Fritz weet nog

iets terug te doen met 12...Db6!, waarna wit niet lang kan rokeren en zijn koning dus moeilijk in veiligheid komt.

12.Dd2!

Omdat ik zag dat zwart na 12.h4

lastig kon zijn met 12...h6 besloot ik tot dit pionoffer. Ook niet mis was

12.Lb5+, waarna zwart 12...Kf8

moet spelen omdat 12...Pd7 13.Pe5

hem een stuk zou kosten. Dat

loperschaak blijft nu in de stelling zitten.

12...Lxg5?

Veel te link! Nodig was 12...h6

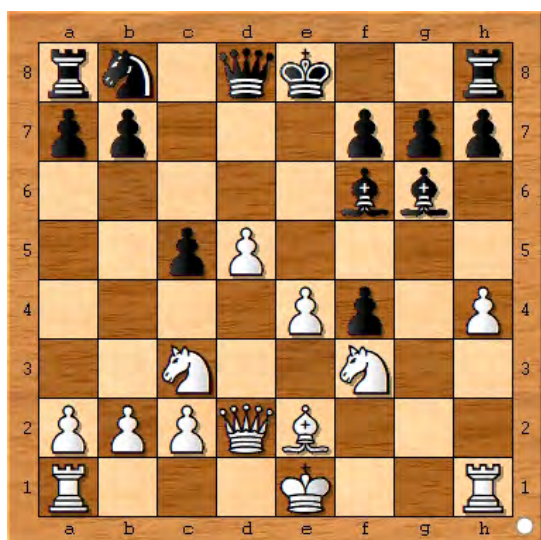
13.0–0–0 hxg5 14.Lb5+ Kf8. Na

15.d6 Lf6 16.e5 kan zwart dan met

16...g4 stukverlies voorkomen en rommel-kansen houden.

13.h4 Lf6

Tja, 13...Lh6 14.h5 scheelt een loper.

14.e5!

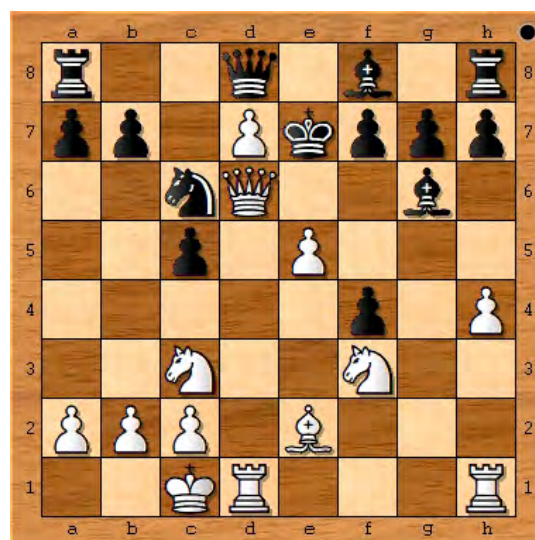
Volgens mij rekende Peter, toen hij zijn twaalfde zet deed, op 14.h5 Lxc3 15.Dxc3 Lxe4 – wat trouwens ook niet slecht voor wit was geweest (16.Dxg7).

14...Le7 15.d6

Zwart wordt netjes opgevouwen.

15...Lf8

Geen mens zou 15...Pc6 doen, maar ik noem die zet toch even omdat de computer er een nog beter antwoord op heeft dan 16.dxe7, namelijk 16.0–0–0! 16...Lf8 zou daarna een heel leuk mat mogelijk maken: 17.d7+ Ke7 18.Dd6#.

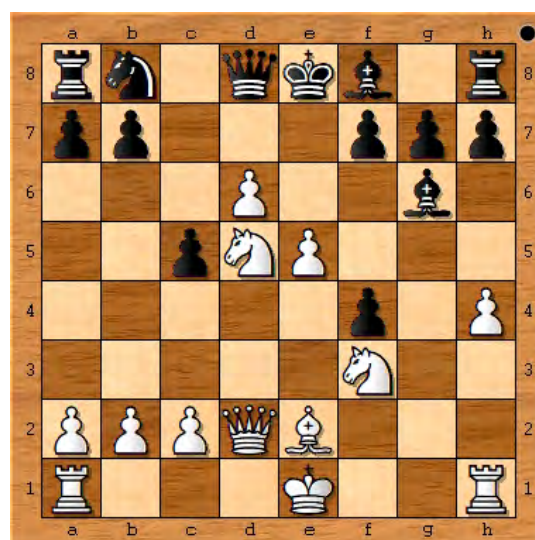

Nooit eerder zoiets gezien. De hoofdredacteur misschien wel, met zijn uitgebreide kennis van epauletten-matten en ander negentiende-eeuws snoepgoed?

(ed: zeker, zie hierna)

16.Pd5

Dreigt Pc7+, dus moet zwart materiaal geven.

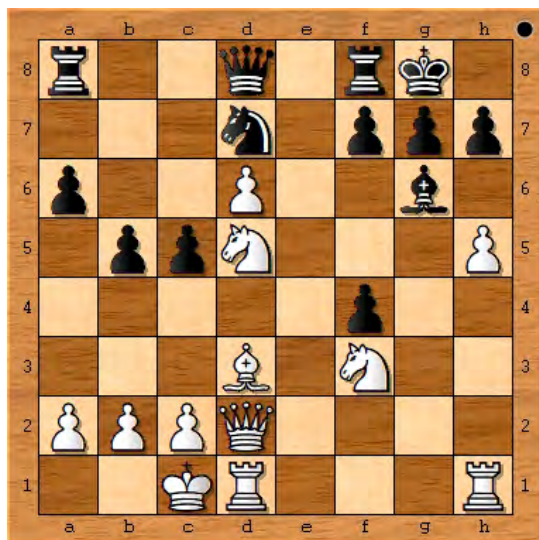

16...Lxd6 17.Lb5+ Pd7?

Met 17...Kf8 of 17...Pc6 18.exd6 Dxd6 19.De2+ zou zwart de rokade

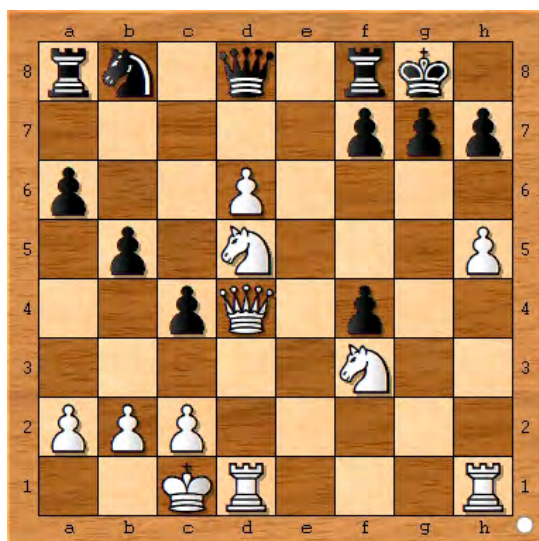
verliezen, maar de pion die wit nu op d6 krijgt is veel erger. Mede omdat de gerokeerde koning absoluut niet veilig staat.

18.exd6 0–0 19.0–0–0 a6 20.Ld3 b5 21.h5

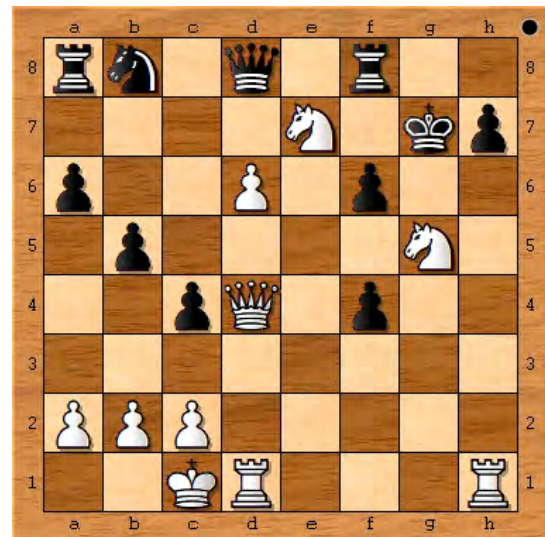
Nog sterker was 21.Lxg6 om na 21...hxg6 of fxg6 snel de koningsstelling open te breken met 22.Pe7+ Kh8 23.h5.

21...Lxd3 22.Dxd3 c4 23.Dd4 Pb8?
Hier was 23...h6 absoluut nodig.

24.h6! f6 25.Pe7+ Kh8 26.hxg7+ Kxg7 27.Pg5!

Het verbaast niet dat Fritz na 27.Txh7+ mat in zes ziet, maar ook niet dat ik dat niet kon uitrekenen. Dankzij de dreiging 28.Txh7# wint mijn zet ook snel.

27...Th8 28.Pe6+ 1–0

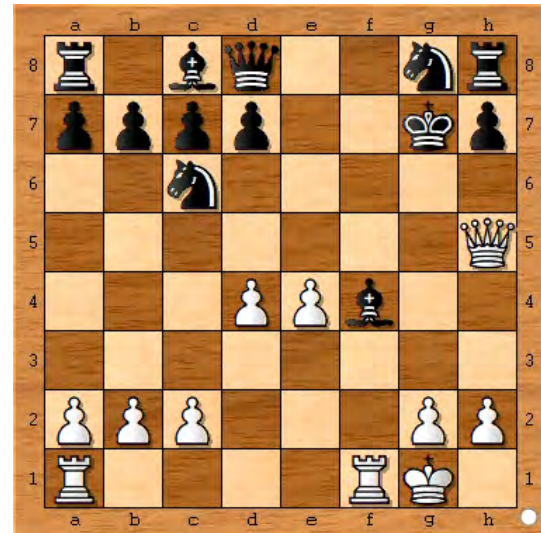
Een beetje alarmerend is het natuurlijk wel dat ik het weer zo moet doen en mijn pogingen om een minder eenzijdige schaker te worden met nederlagen blijf bekopen. Maar geef toe, een score van 5–9 ziet er heel wat draaglijker uit dan 3–9. Kenners denken nu natuurlijk aan Aljechin – Euwe 1935, waarin onze landgenoot van een 2–5-achterstand terugkwam om de match nog te winnen...

Morphy's epaulettenmat

Jos Heesen

Reagerend op het verzoek van Timo elders in dit nummer, hierbij de partij waarin Morphy het epaulettenmat introduceerde.

Hij werd gespeeld in een vrije partij en Morphy gaf zijn tegenstander een voorgift: hij begon de partij met wit, maar zonder een paard op b1.

Morphy–Worrall, New Orleans

1857 vrije partij

Wit zonder Pb1.

1. e4 e5 2. f4 exf4 3. Pf3 g5 4. Lc4 g4 5. d4 gxf3

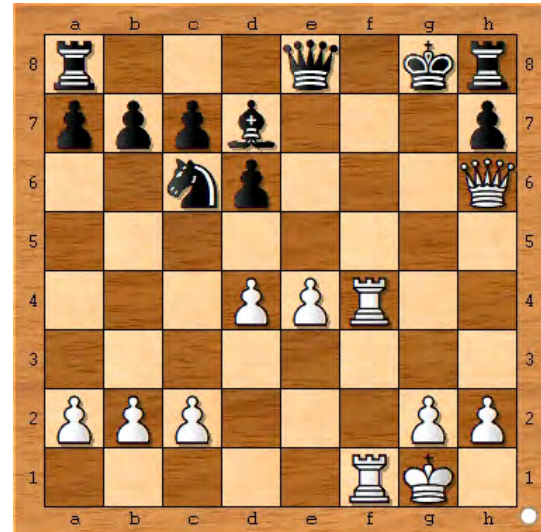

6. O-O Lh6 7. Dxf3 Pc6 8. Lxf7+ Kxf7 9. Dh5+ Kg7 10. Lxf4 Lxf4

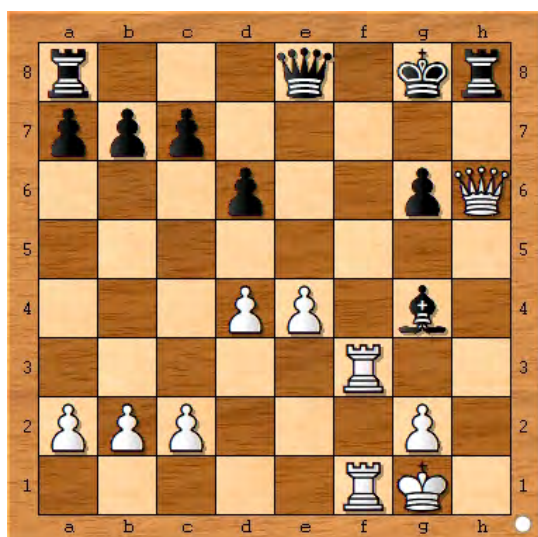
11. Txf4 Ph6

En hier blijkt een voorgift ook zijn voordeel te hebben: de a-toren kan nu sneller naar de f-lijn!

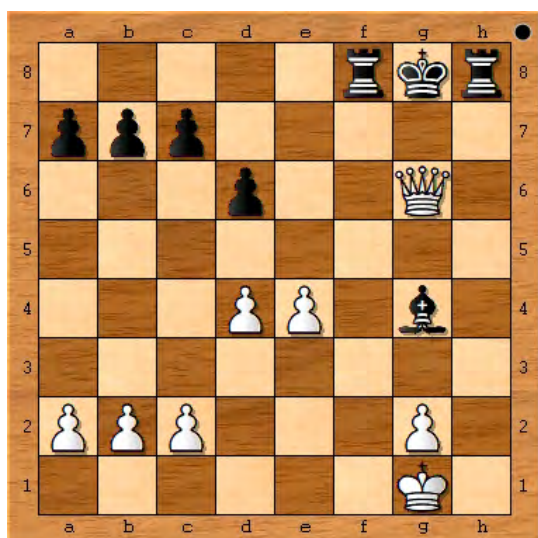
12. Taf1 De8 13. Dh4 d6 14. Df6+ Kg8 15. Dxb6 Ld7

16. T4f3 Pe7 17. h4 Pg6 18. h5 Lg4 19. hxg6 hxg6

Hier kondigde wit mat in 3 aan:
20. Tf8+ Dxf8 21. Txf8+ Txf8 22.
Dxg6# 1-0

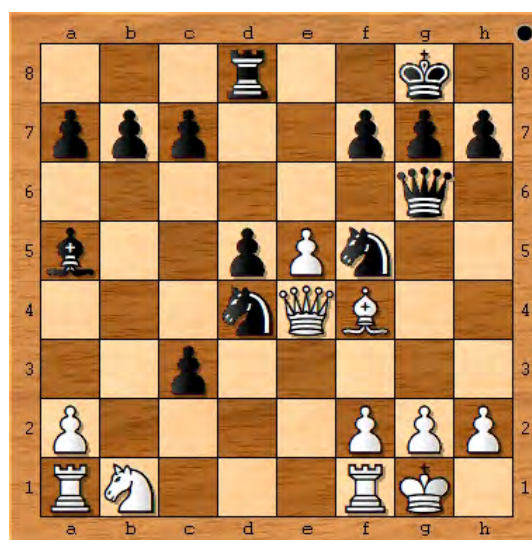

Morphy's Tweepaardenmat

Maar het mooiste mat van Morphy is zijn tweepaardenmat dat hij in een vrije partij tegen Napoleon Marache op het bord wist te brengen.

De partij werd gespeeld op een van de dagen dat Morphy zijn officiële partij in het toernooi van het *First American Chess Congress* afgewerkt had.

Marache–Morphy, New York 1857

18...Pg3 19. Dxg6 Pde2# 0-1

...en soeter noch het schaken
Het schaakspel in de Nederlandse literatuur van heel lang geleden
Peter Das

Aflevering 2: Houwelick van Jacob Cats

Voor de tweede aflevering van deze serie reizen we terug naar het jaar 1625. De Tachtigjarige Oorlog is na het Twaalfjarig bestand net weer hervat. Toch staat de *Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden* volop in bloei. Amsterdam is het centrum van de wereld op wetenschappelijk, economisch en cultureel gebied.

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden

(ed: De **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden** (in het Latijn: *Belgium Foederatum*) was een confederatie en bestond uit acht soevereine staten: Stad en Lande (Groningen), Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Holland, Zeeland en Drenthe.)

De *West-Indische Compagnie* begint aan de bouw van een nederzetting op een eiland voor de Noord Amerikaanse kust, het tegenwoordige Manhattan. De 17-jarige Rembrandt van Rijn verlaat zijn ouderlijk huis in Leiden om op kamers te gaan in Amsterdam, waar hij zich verder bekwaamt in de schilderkunst.

Hugo de Groot, die nog maar vier jaar geleden in een boeken-kist uit Slot Loevestein ontsnapte, publiceert zijn beroemdste werk *De iure belli ac pacis*, “Over het recht van oorlog en vrede”. Een boek dat nog steeds de belangrijkste basis vormt voor het moderne volkenrecht.

Terwijl dat alles zich voltrekt, legt de dichter Jacob Cats de laatste hand aan zijn gedicht *Houwelick*.

Jacob Cats 1577 - 1660

Nou ja, gedicht.

Het werd een lijvig boekwerk met pagina's lange bespiegelingen over *het gansche gelegenheyt des echtenstaets*.

Een instructieboek voor mannen en vrouwen om zich voor te bereiden op het huwelijk. Als de versierlessen uit de Minnekunst van Johan van Heemskerck (zie vorige aflevering van deze serie) hun vruchten hadden afgeworpen, kon het boek van Cats erbij gepakt worden.

'Vadertje' Cats was beroemd en populair om zijn didactische en veelal moralistisch gedichten, vermengt met een vleugje humor.

In Houwelick beschrijft hij alle aspecten en fasen van het huwelijk. Ook de seksualiteit gaat hij daarbij niet uit de weg.

*Wie vrijt is twee gelijk een pier /
maar weder fel gelijk een stier.*

Sex sells avant la lettre, want van Houwelick werden maar liefst 50.000 exemplaren gedrukt. Een astronomisch aantal voor die tijd.

(ed: In de **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden** woonden toen ongeveer 1,5 miljoen mensen)

We gaan het hier echter niet over seks hebben, maar over schaken. Een beetje over de helft van het gedicht, in deel vier, komen we de volgende passage tegen.

*Daer was een jonge vrou, die hadde
leeren schaken,
En wild'et even soo in alle dingen
maken,
Gelijck het dapper Wijf dat byden
Koninck staet,
En poochde voocht te sijn oock
midden opte straet.*

*Sy meynde dat het spel, in ouden tijt
ghevonden,
Oock byde vorsten selfs, ontsloot de
vaste gronden
Hoe datmen nae den eysch, en opten
hoofschen voet,*

Sijn weerde bed-genoot met eere kroonen moet.

Het Zeventiende-eeuwse Nederlands is nog aardig toegankelijk, maar heeft hier en daar enige toelichting. In regel drie valt op dat *Wijf* nog de gebruikelijke term voor echtgenote was, zoals het dat in het Engels nog steeds is. Het woord *voocht* (r. 4) gebruiken we nog steeds, maar in een smallere betekenis. Tegenwoordig denken we bij het woord *voogd* vooral aan iemand met gezag (voogdij) over een kind. In de tijd van Cats werd er een gezaghebber in algemene zin mee bedoeld. [...] *poochde voocht te zijn*, kunnen we daarom vertalen als ‘ze probeerde *de baas* te zijn’.

Dat deed ze zelfs *midden opte straet* oftewel in het openbaar. Een schande natuurlijk in die tijd. Dat een vrouw haar man wel eens van replek diende binnen de vier muren van het echtelijk huis, was tot daar aan toe, maar de baas spelen terwijl Jan en alleman toekeek, was een overtreding van de regels van een goed huwelijk.

...*nae den eysch* in regel 7, betekent *volgens wat vereist is* of *volgens de regels*. Een formulering die je veel tegenkomt bij de didactisch en moralistische dichters van die tijd,

waarvan Cats veruit de bekendste en belangrijkste was.

Ik heb me maar niet aan een poging gewaagd om de passage in dichtvorm te vertalen. Dat zou teveel Sinterklaasrijmelarij opleveren en daarmee zou ik Cats te kort doen. Heel vrij vertaald staat er ongeveer het volgende.

Er was eens een jonge vrouw die schaken had geleerd en dacht een voorbeeld te moeten nemen aan de dappere Dame die naast de Koning op het schaakbord staat. Dat ging zelfs zo ver dat ze - in het openbaar nota bene - de baas probeerde te spelen. Ze was van mening dat het spel, dat immers al heel lang bestond (“*in ouden tijt ghevonden*”), de basis wegsloeg onder de geldende tradities en gebruiken inzake de eervolle omgang (de “*hoofsch en voet*”) tussen man en vrouw (fraai aangeduid met ‘bedgenoten’). Zelfs in de koninklijke paleizen.

Cats stond een duidelijke rolverdeling voor tussen man en vrouw en die kwam niet overeen met de orde der dingen op het schaakbord. Hoe mooi en edel het schaakspel ook bekend stond in die tijd, het was niet toegestaan de Dame als rolmodel te nemen. Daarvoor bewoog ze zich met te

veel macht en wendbaarheid over het bord. Daarvoor was ze te zelfstandig. Een vrouw die dat wel ambieerde, verdiende de naam echtgenote niet (...*dient geen weerde naem van echte wijf ghegeven*).

Als we dit alles met onze 21^e-eeuwse ogen lezen komt het extreem bekrompen, kortzichtig en vooral vrouwonvriendelijk over. Toch is het niet helemaal terecht om er uitsluitend op deze manier naar te kijken. Het klinkt wellicht ongeloofwaardig, maar in zekere zin heeft Cats bijgedragen aan de emancipatie van de vrouw.

Houwelick besprak, net als het gedicht *Trou-ring* dat hij enkele jaren later publiceerde, zowel de plichten als de rechten van beide partners. Daarmee droeg hij bij aan een maatschappelijke status die de vrouw voordien niet had.

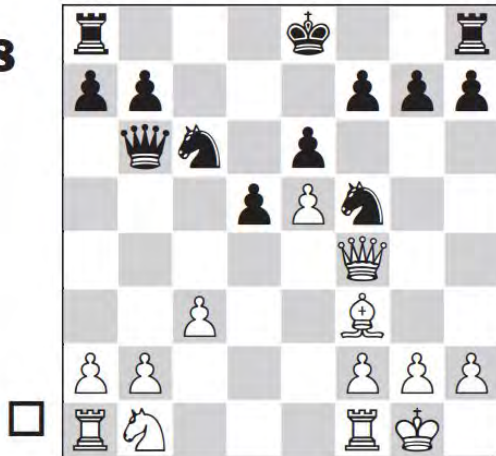
Cats biograaf *Domien ten Berge* omschreef het als volgt: “*Voor de maatschappelijke volwaardigheid van de vrouw heeft in de Hollandse zeventiende eeuw niemand grotere bijdragen geleverd dan de nationale dichter Cats.*”

Het is nooit verstandig om het verleden te beoordelen door de bril van het heden. Het gaat misschien wat ver, maar indirect kunnen we zeggen dat het schaakspel, via Cats, een bijdrage heeft geleverd aan vrouwenemancipatie in Nederland.

Enkele van de mannelijke lezers van dit stuk kunnen met dit gegeven misschien hun voordeel doen. Mocht je een vrouw of vriendin hebben of krijgen die vindt dat je teveel energie in het schaken steekt, wijs haar er dan op dat ze indirect veel aan deze prachtige sport te danken heeft.

Hier had iets van jou kunnen staan!

98

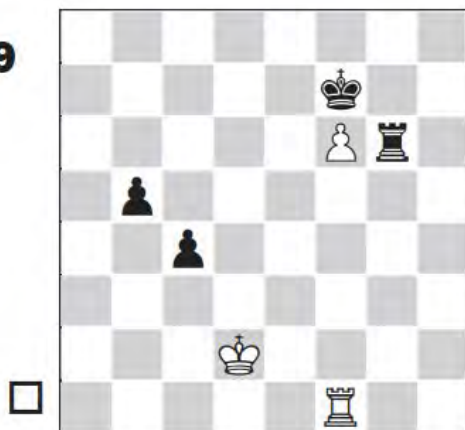

Is White's position:

- A) better;
- B) equal;
- C) worse?

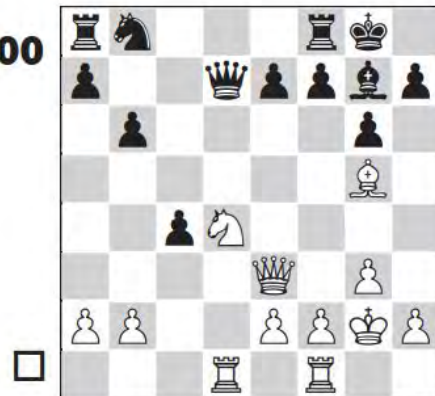
Can he play 14. ♖xd5 ?

99

Can White save himself?

100

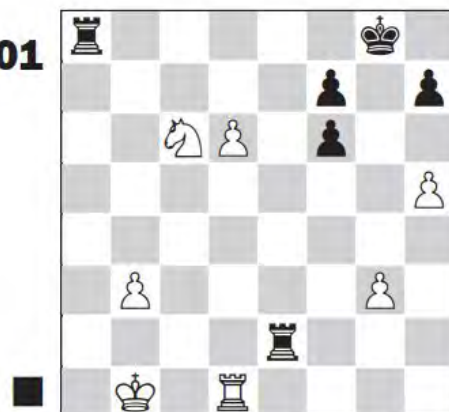
Is White's position:

- A) better;
- B) equal;
- C) worse?

What should he play:

- A) 15. ♖xe7;
- B) 15. ♖f3;
- C) 15. ♖e4 ?

101

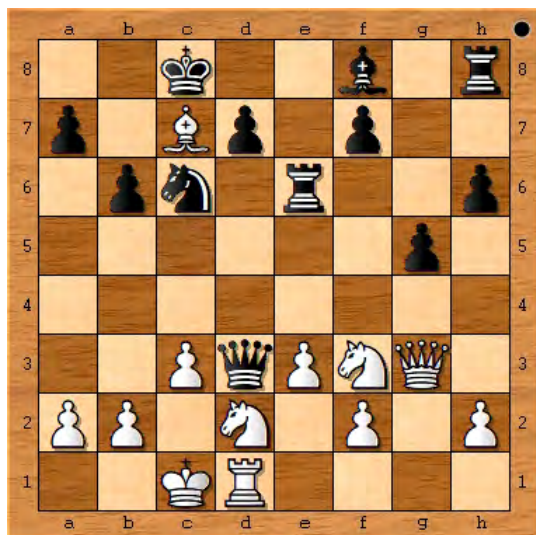
Is Black's position:

- A) hopeless;
- B) winning;
- C) equal?

Oplossingen Rode Lopers combineren – aflevering 35

Stelling 1: Beaka – Paardc3

Online snelschaakpartij lichess.com
16 maart 2021

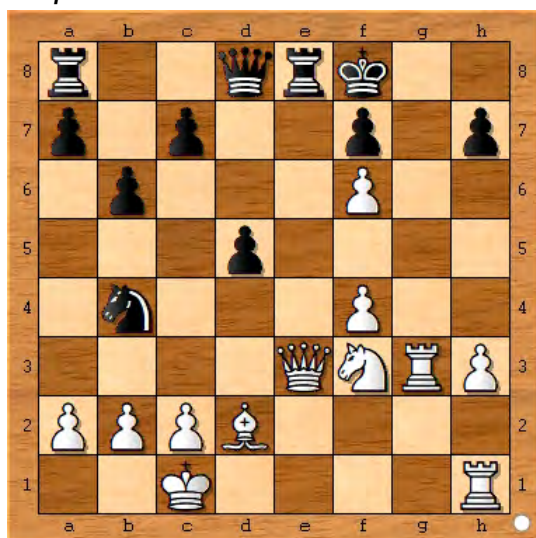
1...Pb4!

Dreigt uiteraard Dc2#.

2.cxb4 Tc6! 3.Pc4 Txc4#

Stelling 2: peterdasch – Asmat_Nurdinov

Online snelschaakpartij lichess.com
24 februari 2021

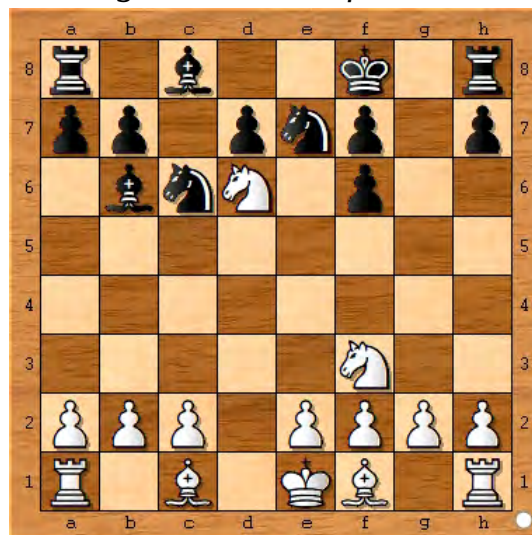
1.Tg8+! Kxg8 2.Dg1+

gevolgd door

3.Dg7 mat!

Stelling 3: Suevit – SuperNezh_NL

Thuiszigt Zwitsers, 24 februari 2020

1.Lh6+ Kg8 2.Pe8

In de partij bereidde Daniel deze zet voor met 2.e4, anticiperend op de verdedigingszet Pd5 van wit. Ook dat is uitstekend, maar strikt genomen niet nodig.

2...Pd5

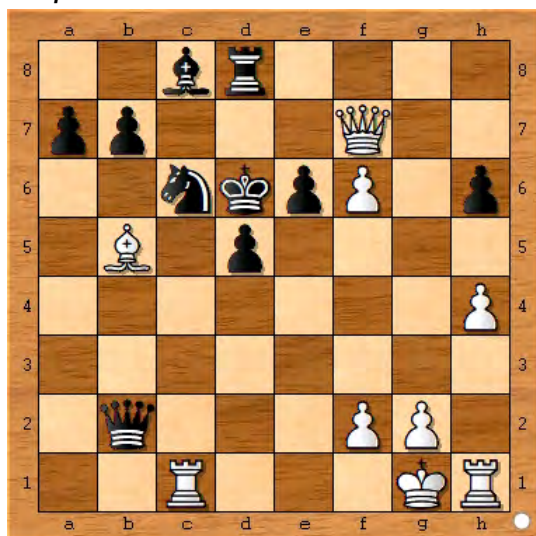
Zwart moet 3.Pf6# voorkomen.

3.e4 Ld8 4.exd5

Zwart loopt grote materiële averij op.

Stelling 4: Paardc3 – Dimas2007
 Online snelschaakpartij lichess.com
 22 februari 2021

Jos Paardc3 Heesen heeft al licht materiaal voordeel, maar vergroot dat met

1.Txc6! bxc6 2.De7+ Ke5 3.Dxd8
Loose pieces drop off.
3...cxb5

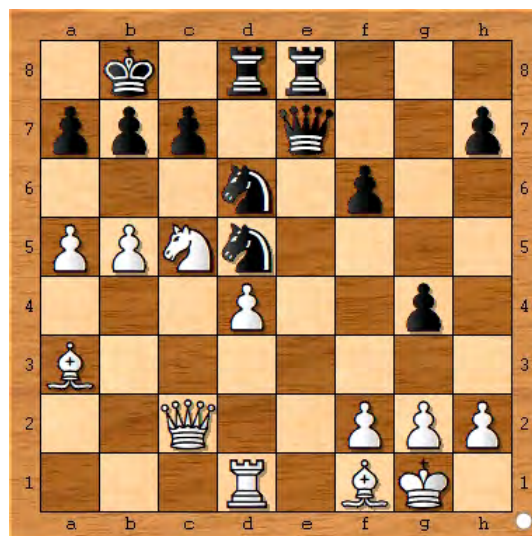
De partij verliep vanaf hier anders, 3...Dc1+, helaas verzandde de gewonnen stelling van Jos in remise doordat de rest op increment moest worden gespeeld.

4.Dxc8

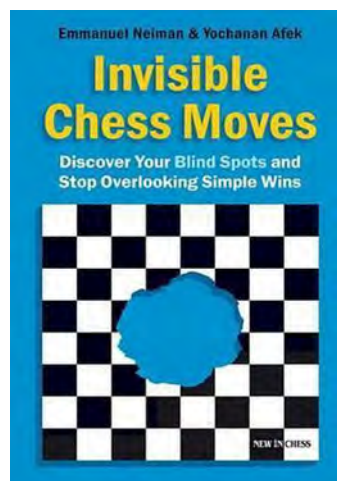
En wit heeft een voordeel van een toren tegen een pion. Helaas!

Stelling 5: Hoogakker – Können
 Correspondentiepartij 2 februari –
 28 maart 2021

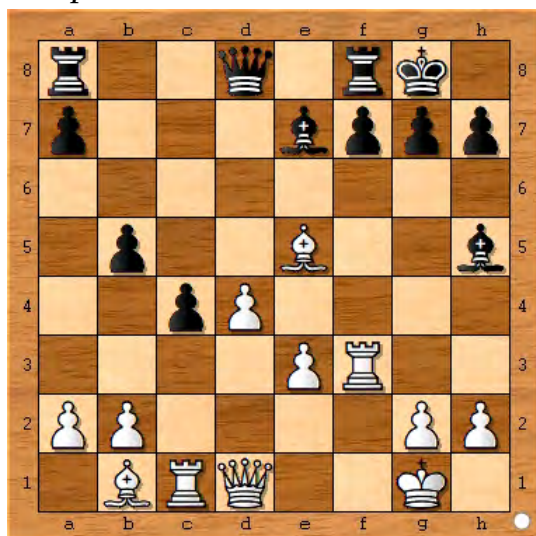

1... Pe3! 2.fxe3 Dxe3+ 3.Kh1 Dxa3
 En zwart won. Timo: “*Best lastig te zien vond ik, omdat de eerste zet niets slaat en de afstand tussen e3 en a3 vrij groot is.*” Dit zou inderdaad zo in het boek *Invisible Chess Moves* van Emmanuel Neiman en Yochanan Afek passen. Daarin worden verschillende categorieën *blind spots* behandeld. Afstand op het bord is daar een van.

Stelling 6: ikecht – decio26

Online snelschaakpartij chess.com,
18 april 2021

Jaap Kamminga (ja, hij echt), laat zien hier over de juiste intuïtie te beschikken.

1.Lxh7+!

Is een zet die al snel in het oog springt. Het is ook de enige zet met groot voordeel voor wit. In de partij nam de zwartspeler het offer aan, waarna het snel uit was. Zwart heeft echter een veel sterkere verdediging

die ingewikkeld door te rekenen is. Vandaar de inschaling van deze combinatie op niveau 6.

1...Kh8 2.Le4

Met aanval op de toren,

2...Dd7

Voorkomt het sterke 3.Th3

3.Df1!

Ook 3.Txf7! is fraai 3...Lxd1

4.Txg7! Tf5 5.Lxf5 Dxf5 6.Txg5+ Dxe5 7.Txe5 en beide zwarte lopers staan aangevallen. Maar vind dit maar eens in een snelschaakpartij van 3 minuten... Alle andere zetten leveren weinig op.

3...f6 4.Th3

En nu moet zwart zijn dame ruilen voor een toren om nog wat spel te houden.

4...Dxh3 5.gxh3 fxe5 +-

Tot slot nog even hoe het in de partij ging. 1.Lxh7+ Kxh7 2.Th3! g6?? 3.Txh5+ gxh5 4.Dxh5+ Kg8 5.Dh8 mat!